

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

Лунячек В.Е.

Харківський обласний науково-методичний інститут безперервної освіти

Протягом останніх років значно зросла інтенсивність процесів інформатизації загальної середньої освіти у регіонах, що є очевидним наслідком реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 436 „Про затвердження Програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл на 2001-2003 роки”. Разом з тим аналіз сучасного стану цієї проблеми свідчить про відсутність системи скоординованих управлінських дій щодо її вирішення. В цьому напрямі акцент робиться переважно на встановлення у загальноосвітні навчальні заклади (ЗНЗ) комп'ютерних класів. У той же час мало уваги приділяється підключенню закладів освіти до мережі Інтернет, оснащенню їх прикладним програмним забезпеченням навчального призначення, підвищенню кваліфікації вчителів і керівників закладів освіти. Результатом цього є неефективне використання комп'ютерних класів. Їх зайнятість у переважній більшості ЗНЗ, особливо в сільській місцевості, складає чотири години на тиждень. Недостатньо використовуються також комп'ютери в управлінні галуззю. Суттєвою проблемою є низький рівень інформаційної культури керівників закладів освіти і педагогічних працівників.

При підготовці цих матеріалів нами було проаналізовано сучасний стан окремих напрямів інформатизації загальної середньої освіти Харківського регіону. Слід зазначити, що протягом останнього часу темпи забезпечення закладів освіти Харківської області комп'ютерною технікою підвищилися. Наприклад, тільки за 2001-2003 р. р. встановлено 3343 комп'ютери, в той час, як за період, починаючи з 80-х років, встановлено 3041 комп'ютер. Встановлення комп'ютерної техніки відбувається за кошти державного, обласного і місцевих бюджетів та за позабюджетні кошти. Співвідношення фінансування цих заходів між Міністерством освіти і науки України (МОНУ), Головним управлінням

освіти і науки (ГУОН), районними державними адміністраціями (РДА) та іншими джерелами у 2003 р. відображено на рис.1.

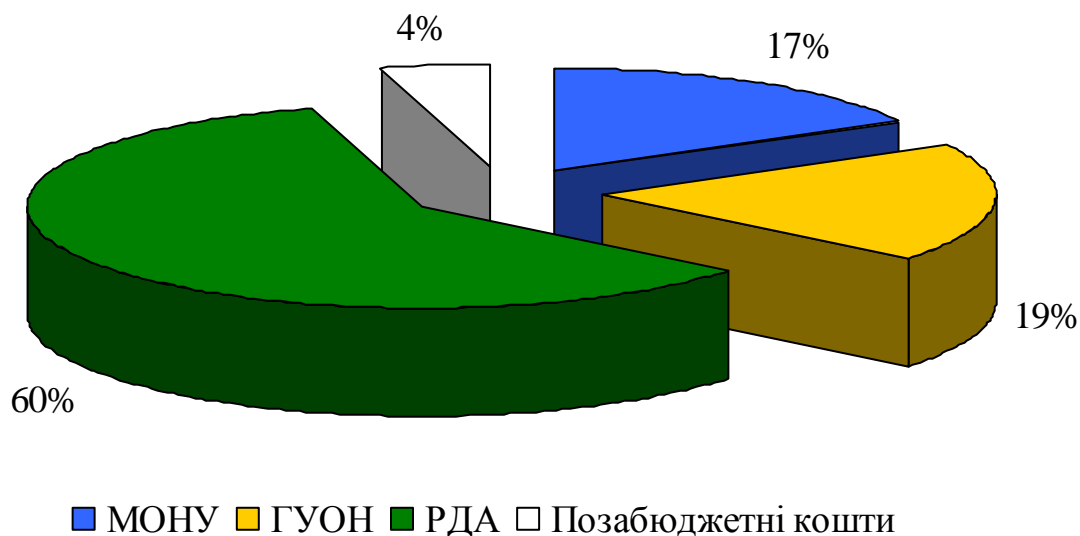

Рис.1. Співвідношення джерел фінансування комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області у 2003 р.

Разом з тим 44,6 % загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області сьогодні не мають жодного сучасного комп'ютера, а 50,5 % закладів – жодного сучасного комп'ютерного класу. Таким чином при існуючих темпах комп'ютеризації та обсягах фінансування всі загальноосвітні навчальні заклади регіону будуть забезпечені хоча б одним комп'ютерним класом тільки через 30 років.

Подібні проблеми існують і в інших регіонах України. Як видно із роботи Л.М. Забродської, питома вага загальноосвітніх навчальних закладів України, що мають комп'ютери, не перевищує 50%. Крім того, якщо в Рівненській, Кіровоградській і Київській областях ІВМ-сумісні комп'ютери складають більше 50% від їх загальної кількості, то в Донецькій, Закарпатській і Чернігівській – близько 5% [1. С.45]. Якщо провести порівняння з іншими країнами СНД, то, наприклад, у Киргизстані також тільки 43% комп'ютерів у закладах освіти придатні для використання в навчальних цілях сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [5].

Серед позитивних прикладів вирішення проблем інформатизації загальної середньої освіти на регіональному рівні слід навести досвід Татарстану (Росія), де вирішуються проблеми масового забезпечення закладів освіти комп'ютерною технікою і виділеними каналами під'єднання до мережі Інтернет [6].

Щодо використання комп'ютерної техніки в управлінні освітньою галуззю, то слід зазначити, що в Харківській області, де ці процеси ідуть досить активно, тільки 44,2 % загальноосвітніх навчальних закладів працюють у цьому напрямі. Проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні недостатньо актуалізується органами управління освітою. В той же час очевидно, що прогрес у темпах інформатизації закладів освіти залежить в першу чергу від суб'єктів управління, їхнього відношення до процесів, що відбуваються. Важливим аспектом цієї проблеми є психологічна готовність керівників закладів і установ освіти до запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у свою діяльність, недостатній рівень їх умінь і навичок роботи з комп'ютерною технікою. Проведене нами дослідження показало, що тільки 54,8 % керівників закладів освіти можуть використовувати персональний комп'ютер у своїй діяльності, а 29,3 % використовують Інтернет.

Щодо під'єднання загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області до глобальної мережі Інтернет, то цей показник складає 30,2 % від загальної кількості ЗНЗ. В м. Харкові до мережі Інтернет під'єднано 87,8 % загальноосвітніх навчальних закладів, у сільській місцевості – 14%, в містах обласного підпорядкування – 37,7 %. Якщо проблема масового під'єднання закладів освіти до мережі Інтернет в м. Харкові практично вирішена, то в сільській місцевості при існуючих темпах для її вирішення знадобиться близько 25 років. Разом з тим слід наголосити, що серед закладів освіти, вже під'єднаних до мережі Інтернет, тільки 23 % під'єднані за сучасними технологіями, що складає всього 7 % від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області [3]. Це пов'язано як з фінансовими, так і з технічними проблемами. В м. Харкові сьогодні працює близько 30 фірм-

провайдерів, в той же час в сільських районах і містах обласного підпорядкування тільки 3. Фірми-провайдери, які працюють у сільських районах, сьогодні не можуть охопити якісним зв'язком всі населені пункти, де розташовані ЗНЗ. Ця проблема відноситься до проблем загальнодержавного характеру.

Ще однією актуальною не лише для регіону, а й для всієї України, проблемою залишається забезпеченість навчального процесу прикладними програмами навчального призначення. Наявне навчальне прикладне програмне забезпечення із грифом Міністерства освіти і науки сьогодні не забезпечує потреб ринку. Частково цей вакуум заповнюється прикладними програмами, які можна отримати через мережу Інтернет або в закордонних виробників. Однак сьогодні залишаються практично не забезпеченими прикладними навчальними програмами такі предмети, як українська мова і література, історія України, географія, більшість предметів початкової школи [2].

Враховуючи викладене вище, нами розроблено підходи, які успішно використовуються в Харківській області для прискорення темпів інформатизації загальної середньої освіти. Розглянемо їх.

На рівні регіону. В плани роботи обласної державної адміністрації внесені пропозиції, які дозволяють координувати і контролювати діяльність органів влади на районному і міському рівнях щодо інформатизації та комп'ютеризації конкретних адміністративних районів і міст обласного підпорядкування. Щорічно видається розпорядження голови обласної державної адміністрації, яке визначає напрямки роботи на поточний рік. Основним його елементом є затвердження паритетного фінансування витрат на інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів із обласного і місцевих бюджетів. Це є цивілізований досвід, який використовується у країнах СНД. При Головному управлінні освіти і науки створено координаційну раду, яка щомісячно розглядає питання інформатизації закладів та установ освіти. Створена мережа базових загальноосвітніх навчальних закладів з інформатизації в кожному, в тому числі й сільському,

районі. Ці заклади за кошти обласного бюджету під'єднано до мережі Інтернет через виділеній лінії або за технологією РадіоЕзернет. Вони забезпечені також (за кошти обласного бюджету) програмним комплексом для підтримки управління „Ефективна школа – XXI”.

Розроблено і розташовано в мережі Інтернет сайти Головного управління освіти і науки (www.edu-region.kharkov.com) і Харківського обласного науково-методичного інституту безперервної освіти (ХОНМІБО) (www.edu-post-diploma.kharkov.com), управління освіти Харківської міської ради (www.edu.kharkov.com) та ін.

З метою масової підготовки кадрів у Харківському обласному науково-методичному інституті безперервної освіти запроваджено систему курсів і спецкурсів (від 36 до 144 годин), які дозволяють підвищити кваліфікацію педагогічних працівників у галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Підготовка керівників закладів освіти відбувається за окремим планом, який передбачає роботу з навчальним і управлінським прикладним програмним забезпеченням, пошук інформації в мережі Інтернет та ін.

Центром інформатизації освіти ХОНМІБО регулярно проводяться семінари-наради представників районних (міських) відділів (управлінь) освіти за визначеною тематикою, де вирішуються як змістові, так і організаційні питання. До участі в цих заходах залучаються представники фірм-провайдерів та фірм, що надають у загальноосвітні навчальні заклади комп'ютерну техніку.

Важливим аспектом є створення системи моніторингу процесів інформатизації загальної середньої освіти регіону.

На рівні районів і міст сьогодні розроблені програми інформатизації закладів та установ освіти району. Ці програми, як правило, затверджені на сесіях районних або міських рад, тобто забезпечуються реальним бюджетним фінансуванням.

У кожному відділі (управлінні) освіти призначено координатора, відповідального за супровід процесів інформатизації, з якими проводиться систематична організаційна і навчально-методична робота. Як правило,

координатор обіймає посаду заступника завідуючого районним (міським) відділом (управлінням) освіти або головного спеціаліста.

В кожному районі і місті закінчується створення елементів інфраструктури інформатизації – лабораторій комп'ютерних технологій в освіті (ЛКТО). В м. Харкові вони функціонують з 1995 р. До складу кожної лабораторії входить від 2 до 6 чоловік з розрахунку, щоб 1 працівник міг обслуговувати 5 – 6 закладів освіти.

Районні та міські управління освіти експлуатують різні модифікації програмного комплексу для підтримки управління, який складається з автоматизованих робочих місць (АРМ) „Спеціаліст з кадрових питань”, „Спеціаліст з шкільних питань”, „Методист”, „Економіст”, „Група технічного нагляду” (рис 2).

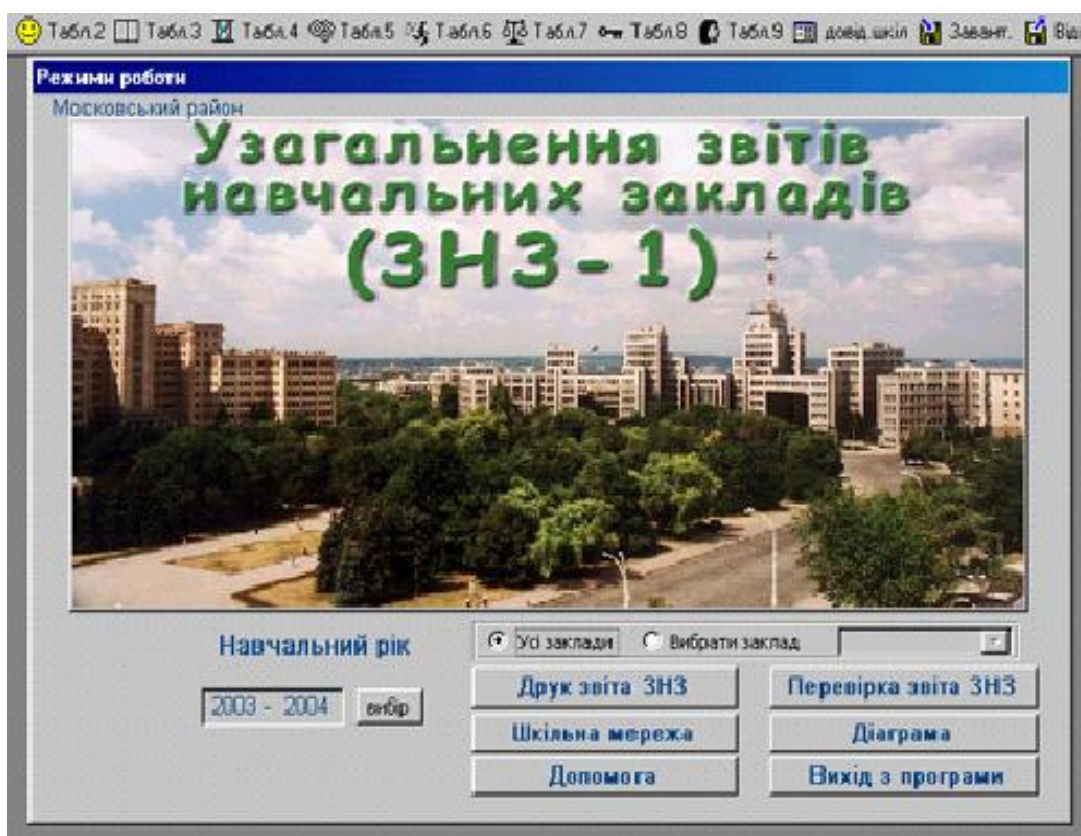

Рис. 2. Вікно районного звіту ЗНЗ-1.

Для зазначених задач відомості передаються із програмного комплексу „Ефективна школа – XXI” стандартними засобами Інтернет-технологій. Створення відповідного програмного комплексу для Головного управління

освіти і науки буде завершено в 2003-2004 роках, що стане останнім кроком у створенні обласної управлінської освітньої інформаційної мережі.

На рівні загальноосвітніх навчальних закладів відбувається процес створення програм інформатизації як частини річного плану роботи закладу, навчання педагогічних працівників як користувачів персонального комп'ютера, їх ознайомлення з можливостями використання сучасного прикладного програмного забезпечення навчального призначення. Важливим аспектом також є процес перетворення бібліотек закладів освіти в медіатеки, які, поряд із виходом у мережу Інтернет, накопичують інформацію на CD-дисках та інших електронних носіях. Деякі загальноосвітні навчальні заклади використовують у навчальному процесі мультимедійні проектори.

Велика увага приділяється забезпеченню закладів та установ освіти прикладними програмами, особливо тими, які використовуються для підтримки управління. Однією з таких програм є програмний комплекс „Ефективна школа – XXI”, до складу якого входять комп'ютеризовані задачі „Співробітники”, „Шкільна мережа”, „Навчальні плани”, „Контингент учнів”, „Табель”, „Тарифікація”, що дозволяють повністю автоматизувати процес управління закладом освіти (рис.3).

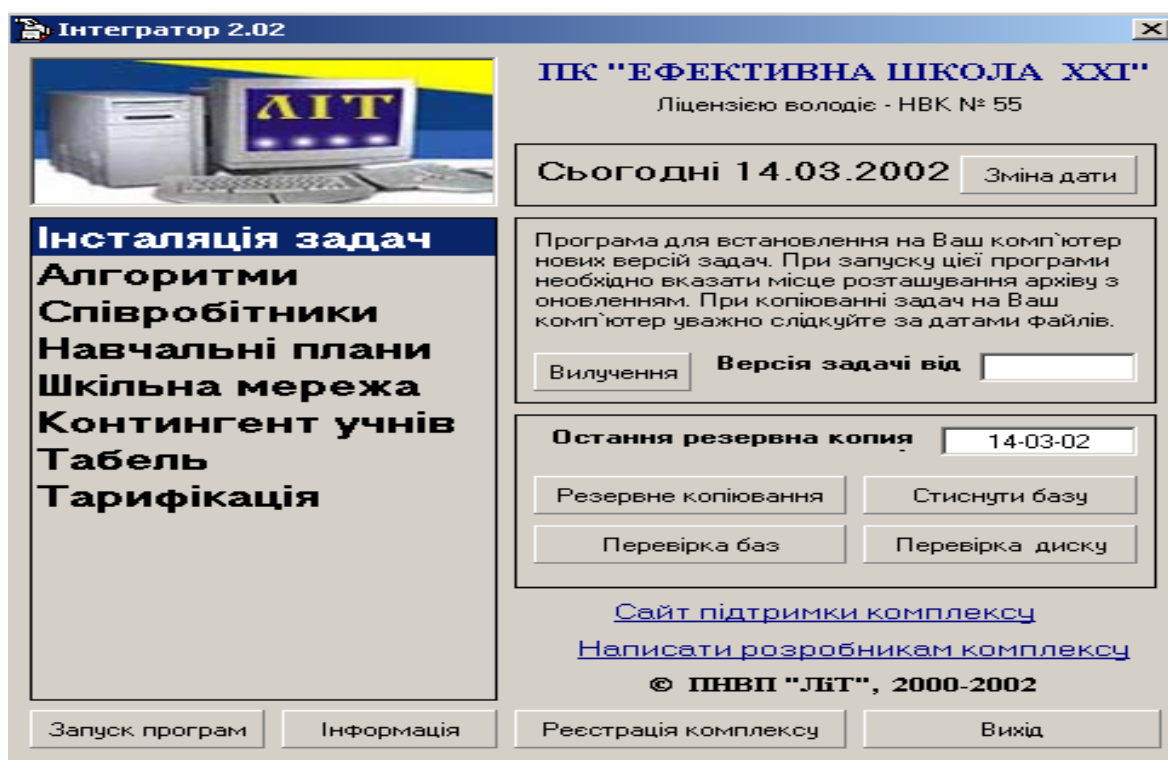

Рис. 3. Головна сторінка програмного комплексу “Ефективна школа – XXI”.

Разом з тим слід зауважити, що інтенсивність процесів інформатизації в закладах освіти суттєво залежить від двох основних факторів: внутрішнього – ставлення керівництва закладу освіти до цих процесів; зовнішнього – розуміння процесів інформатизації на верхніх щаблях управління, від чого безпосередньо залежить створення відповідної матеріально-технічної бази. Тим більше, що при існуючій системі матеріально-технічного забезпечення процесів інформатизації в освіті проблеми конкретного закладу освіти можуть бути вирішені безпосередньо як за кошти місцевих і обласного бюджету, так і безпосередньо за кошти державного бюджету.

В загальноосвітніх навчальних закладах експлуатується також комп’ютеризована задача „Алгоритми управління ЗНЗ”, яка розроблена на основі системи алгоритмізованого управління [4] і фактично є автоматизованим річним планом роботи закладу (рис.4).

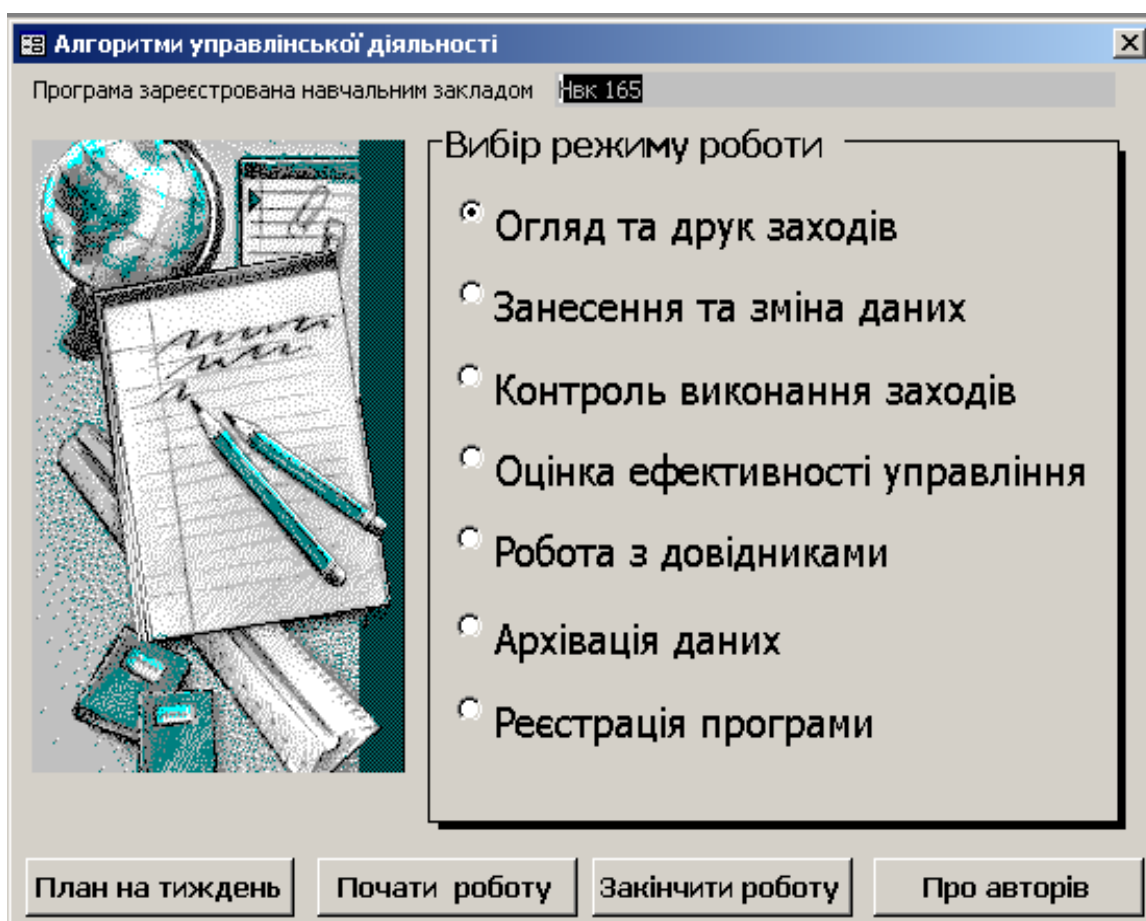

Рис. 4. Головна сторінка комплексної комп'ютеризованої задачі
“Алгоритми управління ЗНЗ”.

З метою підвищення темпів інформатизації загальної середньої освіти та у зв'язку із недостатніми обсягами фінансування в Харківській області прийнято рішення про деяку зміну пріоритетів. Для удосконалення управління галуззю, надання можливості учням, вчителям і керівникам закладів освіти використовувати ресурси мережі Інтернет та прикладне програмне забезпечення навчального призначення та для управління перевага буде віддаватися встановленню в кожному закладі освіти хоча б одного сучасного комп'ютера, під'єданого до мережі Інтернет та обладнаного програмним комплексом „Ефективна школа – ХХІ”. Це дозволить вирішити ще одне завдання – суттєво вирівняти можливості сільських і міських закладів освіти в оперативному отриманні інформації.

Таким чином, з нашої точки зору, в Харківській області створена дієва модель інформатизації загальної середньої освіти регіону, яка після необхідної адаптації може бути використана у будь-якому регіоні України.

Література

1. Забродська Л.М. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. – Х.: Видав. група „Основа”, 2003.– 240 с.
2. Лунячек В.Э., Дрожжина Т.В., Жабина Е.Г. Учебные компьютерные программы для общеобразовательных учебных заведений: Учебное пособие. –Харьков: Скорпион, 2001. – 168 с.
3. Лунячек В.Е., Ліпейко В.І., Соколянська І.Т. Інформатизація загальної середньої освіти регіону. Науково-методичний посібник – Х.: Гімназія, 2003. – 68 с.
4. Лунячек В.Е. Система алгоритмізованого управління загальноосвітнім навчальним закладом в таблицях. Науково-методичний посібник – Х.: Гімназія, 2002.- 85с.
5. Доступ образовательных учреждений к ИКТ: ICT in Kyrgyzstan. [Online]. Доступ НТТР: [http:// ict.gateway.kg/r_era2002_33](http://ict.gateway.kg/r_era2002_33)

6. Информационный сервер Тольятти. [Online]. Доступ HTTP: <http://tltnews.ru/archive/deember/20/16.html>